

SPIS TREŚCI

Przedmowa 11

Część I . WPROWADZENIE DO PSYCHOLOGII

Rozdział 1. Przedmiot psychologii i podstawowe pojęcia 15

Agata Orzechowska, Marta Strombek-Milczarek

1. Psychologia – znaczenie pojęcia 15
2. Źródła psychologii naukowej 15
 - 2.1. Filozofowie antyczni 16
 - 2.2. Filozofia nowożytna 17
 - 2.3. Nauki przyrodnicze 18
 - 2.4. Wiek XIX i XX 18
 - 2.5. Współczesna definicja psychologii 20

Rozdział 2. Podejścia teoretyczne w psychologii 23

Andrzej Witusik, Krzysztof Zboralski

1. Model biomedyczny 23
2. Psychoanaliza 24
 - 2.1. Główne założenia teorii Z. Freuda 25
 - 2.2. Rozwój osobowości 27
 - 2.3. Postfreudyści i neurofreudyści 28
3. Behawioryzm (teoria uczenia się) 30
4. Podejście poznawcze 32
5. Psychologia humanistyczno-egzystencjalna 33
 - 5.1. Przedstawiciele 33
6. Podejście systemowe (interakcyjne) 34

Rozdział 3. Biologiczne podłoże chorób psychicznych 37

Dominika Berent, Piotr Gałęcki

1. Budowa układu nerwowego – wprowadzenie 38
2. Obwodowy układ nerwowy 39
 - 2.1. Nerwy czaszkowe 39
 - 2.2. Nerwy rdzeniowe 39
 - 2.3. Obwodowy układ nerwowy – część autonomiczna 40
3. Ośrodkowy układ nerwowy – struktura i funkcja 41
 - 3.1. Opony mózgowe 41
 - 3.2. Krążenie płynu mózgowo-rdzeniowego 42
 - 3.3. Kresomózgowie 42
 - 3.4. Mięzymózgowie 45
 - 3.5. Śródmózgowie 45
 - 3.6. Tyłomózgowie 46
 - 3.7. Rdzeniomózgowie 46

4. Neuroprzekąźniki ośrodkowego układu nerwowego 46
5. Zmiany strukturalne i czynnościowe mózgu w wybranych jednostkach chorobowych 48
 - 5.1. Depresja 48
 - 5.2. Zespoły otępienne 48
 - 5.3. Schizofrenia 49
 - 5.4. Zaburzenia lękowe 50

Rozdział 4. Procesy poznawcze 53

Monika Talarowska

1. Procesy percepcyjne 53
 - 1.1. Wrażenia 53
 - 1.2. Spostrzeżenia 54
 - 1.3. Wyobrażenia 56
2. Procesy uwagi 56
3. Uczucie się 58
 - 3.1. Warunkowanie klasyczne 59
 - 3.2. Warunkowanie sprawcze 59
 - 3.3. Nabywanie wiedzy i złożonych procedur działania 60
4. Procesy pamięciowe 60
 - 4.1. Pamięć operacyjna 64
5. Myślenie i rozwiązywanie problemów, pojęcia 65
6. Język i mowa 67
 - 6.1. Biologiczne uwarunkowania języka 67
 - 6.2. Fluencja słowna 68

Rozdział 5. Procesy emocjonalne i motywacyjne w świetle wybranych teorii psychologicznych 73

Małgorzata Szpilewska

1. Pojęcie emocji 73
2. Wybrane teorie powstawania emocji 76
 - 2.1. Teoria Richarda S. Lazarusa 76
 - 2.2. Teoria Williama Jamesa i Carla Langego 76
 - 2.3. Teoria Cannon-Barda 77
 - 2.4. Aktywacyjne teorie emocji 77
 - 2.5. Dwuczynnikowa teoria emocji Stanleya Schachtera i Jerome Singera 77
3. Motywacja 78
 - 3.1. Teorie motywacji 78
 - 3.2. Wpływ motywacji na działanie 79
 - 3.3. Wpływ innych ludzi na motywację 80

Rozdział 6. Różnice indywidualne 83

Tadeusz Pietras, Agata Orzechowska

1. Osobowość 83
 - 1.1. Pojęcie osobowości 83
 - 1.2. Teorie osobowości 83
2. Temperament 87
 - 2.1. Typologie temperamentu 87
3. Inteligencja 89
 - 3.1. Definicja 89
 - 3.2. Koncepcje inteligencji 90

Część II. ELEMENTY PSYCHOLOGII KLINICZNEJ

Rozdział 7. Diagnoza psychologiczna. Wybrane metody badań psychologicznych 95

Monika Talarowska

1. Pojęcie diagnozy 95
 - 1.1. Diagnoza różnicowa 95
 - 1.2. Diagnoza przyczyn zaburzeń i ich konsekwencji 96
2. Wybrane metody diagnozy 96
 - 2.1. Wywiad kliniczny 96
 - 2.2. Obserwacja zachowania w trakcie badania 97
 - 2.3. Testy inteligencji i testy zdolności 99
 - 2.4. Metody badania poszczególnych funkcji poznawczych 100
 - 2.5. Kwestionariusze osobowości 104
 - 2.6. Testy projekcyjne 106
 - 2.7. Ocena występowania cech uszkodzenia o.u.n. 107
3. Badanie dziecka 108
 - 3.1. Skala Rozwoju Psychoruchowego O. Brunet i I. Lézine 109
 - 3.2. Skala Inteligencji Wechslera dla Dzieci – Wersja Zmodyfikowana (WISC-R) 109

Rozdział 8. Stres i radzenie sobie ze stresem 115

Marta Strombek-Milczarek, Monika Talarowska

1. Pojęcie stresu i stresora 115
2. Biologiczne teorie stresu 117
 - 2.1. Model reakcji na stres G.S. Everly'ego i R. Rosenfelda 117
 - 2.2. Teoria Waltera Cannon 119
 - 2.3. Teoria Hansa Sely'ego 120
3. Psychologiczne teorie stresu 121
 - 3.1. Teoria I.L. Janisa 121
 - 3.2. Teoria Richarda S. Lazarusa i Susuan Folkman 122
 - 3.3. Teoria zachowania zasobów S.E. Hobfolla 123
 - 3.4. Teoria Aarona Antonovsky'ego 124
 - 3.5. Zjawisko stresu w literaturze polskiej 125
4. Radzenie sobie ze stresem 126
 - 4.1. Pojęcie radzenia sobie 126
 - 4.2. Wybrane teorie wyjaśniające radzenie sobie ze stresem 127
 - 4.3. Osobowość odporna na stres 129
5. Interwencja kryzysowa 131
 - 5.1. Pojęcie interwencji kryzysowej 131
 - 5.2. Procedury interwencji kryzysowej 133
 - 5.3. PTSD i ASD 134
 - 5.4. Terapia traumy 136

Rozdział 9. Zaburzenia funkcji poznawczych w chorobach psychicznych i somatycznych 141

Monika Talarowska

1. Cukrzyca 141
2. Astma 144
3. Przewlekła obturacyjna choroba płuc 145
 - 3.1. Przyczyny zaburzeń funkcji poznawczych w POChP 148

4. Depresja 148
 - 4.1. Orientacja 150
 - 4.2. Pamięć krótkotrwała (bezpośrednia) 151
 - 4.3. Pamięć operacyjna 151
 - 4.4. Pamięć długotrwała 151
 - 4.5. Uczenie się 151
 - 4.6. Koordynacja wzrokowo-ruchowa i szybkość psychomotoryczna 152
 - 4.7. Myślenie i rozwiązywanie problemów 152
 - 4.8. Funkcje wykonawcze 152
 - 4.9. Fluencja słowna 153
 - 4.10. Przyczyny osłabienia funkcji poznawczych w zaburzeniach depresyjnych 153
5. Schizofrenia 154
6. Podsumowanie 155

Rozdział 10. Wybrane zaburzenia psychiczne 165

Piotr Gałęcki

1. Pojęcie normy i patologii 165
 - 1.1. Pojęcie normy 165
 - 1.2. Pojęcie patologii 166
 - 1.3. Elementy patologii 166
2. Zaburzenia psychiczne 167
 - 2.1. Definicja zaburzenia psychicznego 167
 - 2.2. Systemy klasyfikacyjne 168
3. Wybrane zaburzenia psychiczne 170
 - 3.1. Schizofrenia, zaburzenia typu schizofrenii (schizotypowe) i urojeniowe (F20–F29) 170
 - 3.2. Zaburzenia nastroju (afektywne) (F30–F39) 175
 - 3.3. Zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i pod postacią somatyczną (F40–F48) 182
 - 3.4. Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych (F60–F69) 190
 - 3.5. Otepienia 196
 - 3.6. Upośledzenie umysłowe (F70–F79) 201

Rozdział 11. Psychopatologia zjawisk społecznych 209

Antoni Florkowski, Marta Strombek-Milczarek, Monika Talarowska

Wprowadzenie 209

1. Uzależnienie od alkoholu 211
 - 1.1. Pojęcie uzależnienia od alkoholu 211
 - 1.2. Działanie alkoholu 213
 - 1.3. Psychozy alkoholowe 215
 - 1.4. Upicie alkoholowe – postaci nietypowe 217
 - 1.5. Leczenie 218
2. Uzależnienie od Internetu i gier komputerowych 220
 - 2.1. Definicja i etiologia 220
 - 2.2. Objawy kliniczne 220
 - 2.3. Leczenie 221
3. Współuzależnienie 221
 - 3.1. Definicja i etiologia 221
 - 3.2. Objawy kliniczne 222
 - 3.3. Dorosłe dzieci alkoholików (DDA) 223
 - 3.4. Leczenie 224

- 4. Agresja i przemoc 224
 - 4.1. Pojęcie agresji 224
 - 4.2. Przyczyny agresji 225
 - 4.3. Pojęcie przemocy 226
 - 4.4. Przemoc domowa 227
- 5. Przystępczość 233
 - 5.1. Definicja i epidemiologia 233
 - 5.2. Etiologia 233
- 6. Samobójstwo 235
 - 6.1. Definicja 235
 - 6.2. Epidemiologia 237
 - 6.3. Etiologia 237
 - 6.4. „Profil samobójcy” 238
 - 6.5. Profilaktyka 239
 - 6.6. Religia a samobójstwo 240

Rozdział 12. Pomoc psychologiczna i psychoterapia 245

Iwona Mikołajczyk

- 1. Podstawowe pojęcia 245
- 2. Podejścia psychoterapeutyczne 249
 - 2.1. Terapia behawioralna 249
 - 2.2. Terapia poznawcza (wg Aarona Becka) 250
 - 2.3. Psychologia humanistyczna i egzystencjalna 251
 - 2.4. Terapia systemowo-interakcyjna 259
 - 2.5. Psychoterapia psychodynamiczna 260
 - 2.6. Psychoterapia dyrektywna, niedyrektywna, grupowa 261

Rozdział 13. Podstawowe zagadnienia prawne 265

Antoni Florkowski, Kinga Bobińska, Sławomir Szubert, Piotr Gałęcki

- 1. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego 265
 - 1.1. Narodowy program ochrony zdrowia psychicznego 267
- 2. Świadoma zgoda pacjenta na zabieg leczniczy i przyjęcie do szpitala psychiatrycznego 268
- 3. Przymus bezpośredni 271
- 4. Ochrona tajemnicy 272
- 5. Elementy psychiatrii sądowej 274
 - 5.1. Opiniowanie w sprawach karnych 274
 - 5.2. Opiniowanie w sprawach cywilnych 276

Część III. ELEMENTY PSYCHOLOGII ZDROWIA I PSYCHOSOMATYKI

Rozdział 14. Psychologia zdrowia – wybrane aspekty 285

Krzysztof Zboralski

- 1. Psychologia zdrowia jako dyscyplina naukowa 285
- 2. Definiowanie zdrowia 286
 - 2.1. Pojęcie potoczne 286
 - 2.2. Definicja WHO 286
 - 2.3. Nauki społeczne 287
 - 2.4. Zdrowie jako proces, właściwość i wartość 288

3. Modele zdrowia 288
 - 3.1. Model biomedyczny 288
 - 3.2. Model holistyczny 289
 - 3.3. Model socjologiczny 289
4. Wymiary zdrowia 291
5. Zdrowie i choroba w modelu salutogenetycznym 292

Rozdział 15. Medycyna psychosomatyczna – podstawowe zagadnienia 297

Agata Orzechowska

1. Pojęcie psychosomatyki i medycyny psychosomatycznej 297
2. Medycyna psychosomatyczna w ujęciu historycznym i współczesnym 298
 - 2.1. Pierwsze próby ujęcia relacji *psyche* i *soma* 298
 - 2.2. Klasyczna medycyna psychosomatyczna 299
 - 2.3. Rola stresu w etiopatogenezie chorób 301
 - 2.4. Cechy osobowości a choroby 302
 - 2.5. Psychosomatyka w DSM-IV i ICD-10 304

Rozdział 16. Psychologiczne uwarunkowania wybranych chorób somatycznych 309

Agata Orzechowska

1. Czynniki psychologiczne w chorobach skóry 309
2. Czynniki psychologiczne w chorobach układu pokarmowego 311
3. Czynniki psychologiczne w chorobie niedokrwiennej serca 314
4. Czynniki psychologiczne w chorobach nowotworowych 316
5. Podsumowanie 319

Rozdział 17. Pacjent chory somatycznie 325

Krzysztof Zboralski

1. Sytuacja psychologiczna chorego somatycznie 325
 - 1.1. Reakcja jednostki na chorobę 325
 - 1.2. Obraz choroby w oczach pacjenta 327
 - 1.3. Radzenie sobie z chorobą 328
2. Problemy interakcji lekarz–pacjent 331
 - 2.1. Zasady prowadzenia rozmowy 332
 - 2.2. Modele relacji lekarz–pacjent 334
 - 2.3. Zakłócenia w relacji lekarz–pacjent 335
3. Błędy jatrogenne 336
4. Pacjent śmiertelnie chory 338
 - 4.1. Reakcje psychiczne chorego w obliczu śmierci 338
 - 4.2. Praca z pacjentem umierającym 340
 - 4.3. Rodzina pacjenta umierającego 344

Nota o Redaktorach i Autorach 349